

BİLİŞSEL REHABİLİTASYON

Değerlendirme ve Müdahale Yaklaşımları

Editör

Prof. Dr. GONCA BUMİN

Hipokrat
Yayıncılık

© 2020 BİLİŞSEL REHABİLİTASYON
Değerlendirme ve M¼dahale Yaklaşımları

ISBN: 978-605-7874-68-9

T¼m hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satıŐ hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluŐun izni alınmadan kitabın t¼m¼ ya da b¼l¼mleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya baŐka y¼ntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, Őekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz.

Edit¼r

Prof. Dr. Gonca Bumin

Yayıncı

Hipokrat Kitabevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

S¼zkesen Matbaacılık

İvedik Organize 1518. Sokak Matsit İŐ Merkezi No: 2/40

Tel: (0312) 395 21 10 - Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

S¼leyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Canum Aileme...

Önsöz

Bilişsel rehabilitasyon, dikkat, konsantrasyon, algı, unilateral ihmal, bellek, anlama, iletişim, akıl yürütme, problem çözme, yargılama, başlatma, motor planlama, kendi kendini izleme ve farkındalık gibi birçok biliş alanına yönelik olarak uygulanan ve fonksiyonelliği artırmayı hedefleyen terapötik müdahalelerdir. Ergoterapide bilişsel rehabilitasyonun amacı bilişsel problemleri olan bireylerin kendine bakım, iş ve üretici aktiviteler ile serbest zaman aktivitelerinde maksimum bağımsızlığa ulaşmalarını ve toplumsal katılımını sağlamak ve böylece yaşam kalitesini artırmaktır.

Bilişsel performans alanındaki problemler genellikle etkilenen kişileri, aile üyelerini, günlük yaşam aktivitelerini, bireyin çalışma performansını, sosyal ilişkileri, rekreasyonu ve topluma aktif katılımı önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle ergoterapistlerin önemli bir performans alanı olan *bilişsel performans problemlerinin günlük yaşamda ne gibi yetersizliklere yol açtığını bilmesi, değerlendirmesi ve bu bağlamda bütüncül bir müdahale planı oluşturması* önemlidir. Bu kitap ergoterapi lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ve ergoterapistler için *bilişsel performans alanına yönelik* kapsamlı değerlendirme yöntemleri ve müdahale yaklaşımlarını içeren Türkiye'deki ilk rehber kitaptır.

Bu rehber kitabın ergoterapide bilişsel performans alanına yönelik kanıta dayalı uygulamalara yol göstereceği için de gurur duyuyorum.

Kitabın ilk bölümünde bilişsel fonksiyonlarla ilgili beyin yapıları ve fonksiyonları, dikkat, hafıza, görsel algı, unilateral ihmal, apraksi ve yürütücü işlevler gibi farklı bilişsel bozukluklarda kanıta dayalı değerlendirme ve müdahale yaklaşımları kapsamlı olarak anlatılmıştır. İkinci bölümde ise bilişsel problemlerin görüldüğü inme, travmatik beyin yaralanmaları, multiple skleroz, parkinson, şizofreni, serebral palsi ve yaşlılıkta bilişsel değerlendirme ve rehabilitasyon yaklaşımları anlatılmış ve vaka örneklerine yer verilmiştir.

Kitabın yazılmasında özveriyle çalışan ve emek veren tüm arkadaşlarıma ve Hipokrat Yayınevine gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Her zaman olduğu gibi bu kitabın yazım sürecinde de beni destekleyen eşim Prof. Dr. Ali Bumin ve kızlarım Gizem ve Selin'e sonsuz teşekkürler...

Faydalı olması dileğiyle hepimize iyi okumalar dilerim...

Prof. Dr. Gonca Bumin
10.05.2020, Ankara

Özgeçmiş

Prof. Dr. GONCA BUMÜN

1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'ndan okul üçüncüsü olarak mezun olup Öğrenci Bilim Teşvik Ödülünü aldı. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde 1995 yılında bilim uzmanlığını, 1998 yılında "Serebral palsili çocuklarda grup ve bireysel duyu algı motor bütünleme eğitiminin karşılaştırılması " konulu doktora çalışmasını tamamladı. 2003 yılında Doçent, 2010 yılında Profesör ünvanını aldı. 2002-2006 yılları arasında Türkiye Fizyoterapistler Derneği Yönetim Kurulu Üyesi yaptı. Türkiye'deki ilk Ergoterapi Bölümü'nün ve Ergoterapi Derneği'nin kurucularından olup; 2006 yılından itibaren Ergoterapi Derneği'nin Yönetim Kurulu Üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir. WFOT'un (World Federation of Occupational Therapists) Türkiye delegesidir. Ergoterapi eğitim programlarının onaylanması için WFOT tarafından yürütülen "Ergoterapi programları minimum standartlarının revizyonu" ve "Ergoterapide Kalite Göstergeleri" gibi uluslararası projelerde çalıştı.

Ergoterapi teori ve modelleri, uygulama yaklaşımları, Ergoterapide eğitimcilerin eğitimi ve Ergoterapide müfredat programı geliştirme konusunda European Network of Occupational Therapy in Higher Education (ENOTHE) tarafından 2005 yılında Litvanya, 2006 yılında Ankara, 2008 yılında Bulgaristan ve 2009 yılında Letonya'da olmak üzere on beşer günlük programlar şeklinde düzenlenen birçok kursa katıldı ve klinik ziyaretlerde bulundu. Erasmus programı kapsamında Hollanda'da Hoge School Van Amsterdam'da öğretim üyesi değişim programına ve klinik ziyaretlere katıldı.

Duyu bütünleme, Bilişsel Davranışçı Terapi, Bilişsel Rehabilitasyon, ICF eğitimi, Tomatis işitsel bütünleme eğitimi, Yaratıcı beceriler eğitimi, Sürücü rehabilitasyonu, DIR Floortime başlangıç düzeyi eğitimi, Engelli bireyler için işe hazırlık eğitimi, Somatik Deneyimleme ve Vücut farkındalığı Eğitimi gibi Uluslararası Sertifikasyonlu birçok eğitimi ve Amerikada American Congress of Rehabilitation Medicine tarafından düzenlenen bilişsel rehabilitasyon kursunu tamamladı. Engellilerin, yaşlıların ve çocukların toplumsal katılımı, yardımcı teknoloji uygulamaları ve evrensel tasarım konuları ile ilgili birçok Avrupa Birliği Projesinde çalıştı ve proje kapsamında

ders verdi. Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Tıp ve Sağlık Bilimleri Alt Komisyonu Başkanlığı ve üyeliği görevinde bulundu. Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu (SAK) üyesi, Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (SABAK) kurucu üyesi, Müzik Terapi Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, Ergoterapi Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, APOR (Ankara Pediatri Ortopedi Rehabilitasyon) Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, Sağlık Bilimleri Ergoterapi Bölümü Mevlana Değişim Programı Koordinatörü, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Komisyonu Üyesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Eğitim Komisyonu Üyesi, Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi Yardımcı Editörü ve Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi Ergoterapi Bölüm Editörü olarak görevlerine devam etmektedir. **“Ergoterapi, Teoriler Modeller ve Uygulama Yaklaşımları”**, **“Çocuklarda Ergoterapi”** ve **“Serebral Palsili Bireyler için Ergoterapi ve Fizyoterapi”** kitaplarının editörüdür.

Halen Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölüm Başkanı olup; Pediatrik Ergoterapi ve Rehabilitasyon Ünitesi direktörüdür. Hacettepe Üniversitesinde Ergoterapi ve bilişsel rehabilitasyon ile ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri vermektedir.

Pediatrik ergoterapi, bilişsel rehabilitasyon, duyu bütünleme, müzik terapi, okullarda ergoterapi, ergonomi, mesleki rehabilitasyon ve toplum temelli rehabilitasyon alanlarında projeler ve bilimsel çalışmalar yapmaktadır.

Katkıda Bulunanlar

EDITÖR

Prof. Dr. Gonca Bumin

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

YAZARLAR

Prof. Dr. Gonca Bumin

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Akyürek

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Özden Erkan Oğul

Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Sinem Salar

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Özgü İnal

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Bahadır Ağce

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ Özkan

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Öğr. Gör. Kübra Şahadet Sezer

Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Psk. Dr. Selma Ercan Doğu

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Bölümü

Uzm. Erg. Zeynep Çelik

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Uzm. Erg. Ege Temizkan

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Uzm. Erg. Fatma Gün

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

İçindekiler

KISIM I BİLİŞSEL BOZUKLUKLAR, DEĞERLENDİRİLMESİ VE MÜDAHALE YAKLAŞIMLARI

BÖLÜM 1

Bilişsel Rehabilitasyona Giriş.....3

Prof. Dr. Gonca Bumin

BÖLÜM 2

Kognisyon ile ilgili Beyin Yapıları ve Fonksiyonları.....7

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ Özkan

BÖLÜM 3

Bilişsel Rehabilitasyonda Modeller, Değerlendirme ve Müdahale Yaklaşımları ...25

Prof. Dr. Gonca Bumin

BÖLÜM 4

Dikkat.....45

Prof. Dr. Gonca Bumin • Dr. Öğr. Üyesi Sinem Salar

BÖLÜM 5

Hafıza67

Dr. Öğr. Üyesi Özgü İnal

BÖLÜM 6**Görsel İşleme**85*Uzm. Erg. Zeynep Çelik • Öğr. Gör. Kübra Şahadet Sezer***BÖLÜM 7****Apraksi**109*Dr. Öğr. Üyesi Sinem Salar • Prof. Dr. Gonca Bumin***BÖLÜM 8****Unilateral İhmal**131*Dr. Öğr. Üyesi Özden Erkan Oğul***BÖLÜM 9****Yürütücü İşlevler**155*Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Akyürek • Prof. Dr. Gonca Bumin***KISIM II****FARKLI HASTALIKLARDA GÖRÜLEN BİLİŞSEL BOZUKLUKLAR,
DEĞERLENDİRİLMESİ VE REHABİLİTASYONU****BÖLÜM 10****İnmede Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon**185*Dr. Öğr. Üyesi Özden Erkan Oğul • Prof. Dr. Gonca Bumin***BÖLÜM 11****Travmatik Beyin Yaralanmalarında Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon** ..203*Dr. Öğr. Üyesi Özgü İnal***BÖLÜM 12****Şizofrenide Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon**223*Dr. Psk. Selma Ercan Doğu*

BÖLÜM 13**Parkinsonda Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon237***Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Bahadır Ağce***BÖLÜM 14****Multiple Sklerozda Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon265***Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Akyürek***BÖLÜM 15****Serebral Palside Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon291***Uzm. Erg. Ege Temizkan • Uzm. Erg. Fatma Gün • Prof.Dr. Gonca Bumin***BÖLÜM 16****Yaşlılıkta Bilişsel Değerlendirme ve Rehabilitasyon313***Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş***Dizin 329**

